

Eläinetiikan näkökulma

Elisa Aaltola

Eläin- ja ympäristöetiikan dosentti, tutkija

Turun yliopisto

Eläinetiikan perusteita 1/3

- **Eläinten itseisarvo**
 - Perustuu eläinten kognitiivisiin kykyihin eli mielellisyyteen
 - Erityisesti tietoisuus (kyky kokea)
 - Itseisarvoisia yksilöitä on kohdeltava niiden hyvinvointia kunnioittaen
 - Lain perusteluissa tältä osin hyviä näkökulmia: itseisarvo, kunnioitus ja eläinsuhteen kehittäminen
 - **Näiden kirjaaminen itse lakiin ja soveltaminen sen sisältöihin tärkeää**

Eläinetiikan perusteita 2/3

- Itseisarvoisia yksilöitä ei hyväksyttävää kohdella pelkkänä välineenä / hyödyn lähteenä

- Itseisarvo *ensisijaista* hyötyyn nähden
- Muutoin kyseessä itseisarvon vastakohta eli välinearvo, joka ei osa nykypäivän eläinetiikkaa

→ Pelkät taloudelliset näkökulmat eivät ole peruste itseisarvon tai hyvinvoinnin sivuuttamiselle

- Lakiehdotuksessa kuitenkin painotetaan taloudellista hyötyä ensisijaisena tekijänä, jolle hyvinvointi alisteista
- Tätä ei voida pitää eettisesti kestäväenä lähtökohtana

Elänetiikan perusteita 3/3

- **Eläinten kohtelun sitominen eläinten käyttötarkoitukseen**
 - Ei eettisesti kestävä näkökanta
 - Palautuu hyödyn ensisijaisuuteen eläimen normatiivisena määrittäjänä
 - **Eläinten hyvinvoinnin ja itseisarvon kunnioittaminen ei tällöin toteudu**

Kaksi eläinetiikan ”suurta lähtökohtaa” 1/3

1) Oikeusnäkökulma:

- Oikeudet suojelevat itseisarvon toteutumista
- Eläinten oikeudet
 - Oikeus lajiominaiseen käyttäytymiseen ja elämään
- Eläinoikeusnäkökulmaa sovelletaan yhä enemmän myös lainsäädäntöön (ns. *eläinoikeus*)
- Eläinoikeuksien tutkimuksellinen jäsentäminen akateemisen eläinetiikan keskiössä

Kaksi eläinetiikan ”suurta lähtökohtaa” 2/3

2) Hyvinvointinäkökulma

- Eläimellä oltava mahdollisuus hyvään elämään
- Hyvä elämä määritetään tuntemusten kautta:
 - Ihmisen vältettävä aiheuttamasta negatiivisia tuntemuksia
 - Ihmisellä velvoite mahdollistaa hoitamiensa eläinten positiivisia tuntemuksia
 - Eläinten kokemukset huomioitava kokonaisuutena
- *Kokonaishyvinvointi* eettisen arvioinnin lähtökohtana

Kaksi eläinetiikan ”suurta lähtökohtaa” 3/3

- Uuden lain eettisen arvioinnin kannalta keskeistä:
 - Toteutuuko näistä kahdesta näkökulmasta edes jälkimmäinen?
 - Hyvinvointinäkökulma ”vähin minimi”, mitä eläinsuojeluilta voi odottaa
 - Useissa maissa eläinsuojelulainsäädännön perusta
- Tarkastelen, mitä hyvinvointinäkökulman johdonmukainen soveltaminen vaatisi

Turkistarhaus

- Ehdotus mahdollistaa turkistarhauksen jatkamisen
- **Ongelmia:**
 - Häkkikoot erittäin pieniä (esim. minkki 0,25 m²)
 - Keskeiset lajiominaiset tarpeet kuten liikkuminen, pesänrakennus, sosiaaliset valinnat estetty
 - Jopa jatkuva vedensaanti estetty
- **Turkistarhaus rikkoo hyvinvointinäkökulmaa selvällä tavalla**
 - (Mason, G., Cooper, J. & Clarebrough, C. Frustrations of fur-farmed mink. *Nature* 2001 410, 35–36)
 - Tästä syystä se on kielletty joko osittain tai kokonaan monessa Euroopan maassa (esim. Itävalta, Alankomaat, Ranska, Norja, Iso-Britannia ja Viro)
- **Jos haluamme ottaa eläinten hyvinvoinnin vakavasti, on turkistarhaus lopetettava**
- **Taloudellinen hyöty ei oikeutus hyvinvoinnin selvälle rikkomiselle**

Eläinten häkkikasvatus

- Ehdotus sallii häkkikasvatuksen
- Häkit estävät kokonaishyvintia esim. kananmunantuotannossa
 - (Hartches, K., & Jones, B. The welfare of layer hens in cage and cage-free housing systems. *World's Poultry Science Journal* 2017, 73:4, 767-782.)

→ Häkkikasvatus rikkoo hyvinvointinäkökulmaa

- **Jos haluamme ottaa eläinten hyvinvoinnin vakavasti, on häkkikasvatus kiellettävä**
 - Ennakoisi sujuvasti Euroopan komission uutta lainsäädäntöehdotusta

Parsikasvatus, porsitushäkit (37 §)

- Uusi laki sallisi vanhojen parsinavetoiden ja porsitushäkkien käytön jatkamisen
 - Parret ja porsitushäkit estävät kokonaishyvinvoinnin toteutumista
- Päätös rikkoo hyvinvointinäkökulmaa
- **Parsikasvatuksesta ja porsitushäkeistä olisi eettisesti johdonmukaista luopua kokonaisuudessaan**
 - **Taloudellinen hyöty ei oikeutus hyvinvoinnin selvälle rikkomiselle**

Luonnonvaraisten eläinten hoito (7 §)

- Laissa säädetään kunnalle vain lopetus- mutta ei auttamisvelvollisuus
 - Positiivinen velvollisuus luonnonvaraisten eläinten auttamiseen eettisesti perusteltu
 - (Esim. Horta, Oscar. "Zoopolis, Interventions and the State of Nature". *Law, Ethics and Philosophy* 2013, 1, pp. 113-25)
- Eettisestä näkökulmasta kunnat tulisi velvoittaa järjestämään loukkaantuneille luonnonvaraisille eläimille pelkän lopetuksen sijaan hoitoa, tai taata hoidolle resursseja muulla keinoin
- 61 § Elätiksi otettujen, pysyvästi vammautuneiden eläinten hoidossa ei ole johdonmukaista korostaa eläintarhastatusta vaan *asianmukaisten tilojen olemassaoloa* (joissa eläin voi kokonaishyvinvoinnin toteutuessa jatkaa elämäänsä)

Broilerit (59 §)

- Ehdotus sallii sairaalloiseksi jalostettujen broilereiden kasvattamisen suurella tiheydellä
- Suomessa käytetyt broilerit (Ross 308, 508) kärsivät merkittävästä jalostuksen ja suuren kasvatustiheyden 34-42 kg/ m² aiheuttamista hyvinvointiongelmista
 - Rayner, A.C., Newberry, R.C., Vas, J. *et al.* Slow-growing broilers are healthier and express more behavioural indicators of positive welfare. *Scientific Reports* 2020 10, 15151)
- **Miksi jalostus ja korkea kasvatustiheys sallitaan, vaikka ne tutkitusti rikkovat hyvinvointia?**
- **Taloudellinen hyöty ei oikeutus hyvinvoinnin räikeälle rikkomiselle**

→ **Broilereiden hyvinvointiin tulisi kiinnittää laissa selvästi tarkempaa huomiota**

- Yhteiskunnassa tutkittu taipumus aliarvioida kanojen ja broilereiden mielenkykyjä / arvoa
 - (Marino, L. Thinking chickens: a review of cognition, emotion, and behavior in the domestic chicken. *Anim Cogn* 2007 20, 127–147)
 - Ei rationaalisesti perusteltua
- **Lainsäädännön ei tulisi myötäillä tosiasiallisesti virheellisiä kulttuurisia uskomuksia**

Kohde-eläimet (43 §)

- *”Luolakoirien taipumuskokeessa on mahdollista, että koira ja kettu joutuvat kontaktiin keskenään. Ne voivat purra tai kynsiä toisiaan.”*

→ Elävien eläinten käyttö luolakoirakokeiden kohteina rikkoo hyvinvointinäkökulmaa

- Koiran ja kohde-eläimen kohtaaminen onkin kielletty Tanskassa ja Ruotsissa
 - Tilalle kehitetty robottikettu

→ Eettisestä näkökulmasta tulisi elävien eläinten käyttö luolakoirakokeissa kieltää

- (Vähintään kohde-eläimen hyvinvointi tulisi taata esim. pito-olosuhteiden kannalta; ketun pitäminen useita vuosia 0,8 m² häkissä on selvä rikkomus hyvinvointia kohtaan)

Nautojen kasvatus

- **Vasikoiden yksittäiskasvatus ("yksittäisiglut") heikentää selvästi hyvinvointia**

- (Costa JHC, von Keyserlingk MAG, Weary DM. Invited review: Effects of group housing of dairy calves on behavior, cognition, performance, and health. *Journal of Dairy Science* 2016 99:4, 2453-2467)

- **Myös vierotus alentaa hyvinvointia**

- (Waiblinger, S., Wagner, K., Hillmann, E., & Barth, K. Play and social behaviour of calves with or without access to their dam and other cows. *Journal of Dairy Research* 2020 87, 144-147)

- **Sosiaalisen, nuoren eläimen yksittäiskasvatus on ilmeisellä tavalla vailla eettistä oikeutusta**

→ Lain tulisi asetustasolla taata vasikoille kasvuympäristö, jossa sosiaaliset tarpeet toteutuvat

→ Vähintään yksittäiskasvatuksen ja "iglujen" kieltö

Muita eläintuotantoon liittyviä huomioita:

- **Jälkeläisten hoito ja pesän rakennus mainittu keskeisinä käyttäytymistarpeina (20 § perusteet)**
 - Eivät toteudu lehmien, kanojen ja sikojen kohdalla
 - Näiden tarpeiden estäminen ei eettisesti perusteltavissa
- **37 § Pitopaikan olosuhteissa olisi asetustasolla syytä turvata *kaikille* eläimille kylliksi tilaa**
 - Myös naudat, siat, kanat, broilerit
- **Taloudellinen hyöty ei oikeutus hyvinvoinnin selvälle rikkomiselle**

Kalat ja ravut (58 b §)

- **Laki sallisi sen, ettei suuria kalamääriä lopeteta nopeasti**

- Tutkimuksen mukaan kalojen tukehtuminen aiheuttaa pitkittynyttä kärsimystä, ja nopea lopetus on mahdollista myös teollisessa tuotannossa
 - (Van De Vis, H., Kestin, S., et al. Is humane slaughter of fish possible for industry?. *Aquaculture Research* 2003 34: 211-220.)

- **Laki sallisi rapujen elävältä keittämisen**

- Tutkimuksen mukaan tämä kuitenkin todennäköisesti aiheuttaa kärsimystä
 - (Conte, F.; Voslarova, E.; Vecerek, V.; Elwood, R.W.; Coluccio, P.; Pugliese, M.; Passantino, A. "Humane Slaughter of Edible Decapod Crustaceans". *Animals* 2021 11, 1089.)

- **Varovaisuusperiaate:** jos toimenpide todennäköisesti aiheuttaa kärsimystä, on siitä luovuttava

→ Kalojen ja rapujen mahdollisimman kivuton lopettaminen olisi tärkeää kirjata lakiin

Lisähuomioita:

- **Eläinten tarhaaminen (58 §)**
 - Koska kotoisten luonnonvaraisten eläinten ottaminen *lemmikiksi* on kiellettyä, olisi johdonmukaista kieltää myös luonnonvaraisten eläinten *tarhaaminen* tuotantotarkoituksessa (28 §)
 - *Kaikkien* luonnosta pyydettävien lemmikkieläinten pito lähtömaasta riippumatta tulisi kieltää
 - Eläinten johdonmukainen ja yhdenmukainen kohtelu eettisesti ensisijaista:
 - **Luonnonvaraisen eläimen pito häkissä ei ole osa kunnioittavaa eläinsuhdetta**
- **Eläinten tappokilpailut olisi tärkeää kieltää kunnioittavan eläinsuhteen edistämiseksi (64 §)**
- **Valvonta (76 §)**
 - Eläinten hyvinvoinnin valvontaan tuotava lisää velvoitteita ja resursseja
 - **Valvonta osoittaa, arvostaako yhteiskunta eläinten hyvinvointia *käytännön tasolla***

Lopuksi 1/2

- **Ihmisellä on eettinen vastuu huomioida eläinten hyvinvointi niin eläinten kuin ihmistenkin vuoksi:**
 - **1) Lisääntyvä tieto eläinten mielen kyvyistä ja kohtelun ongelmista** → velvollisuus muuttaa menneitä käytänteitä siten, että eläinten hyvä elämä mahdollinen
 - **2) Asenteet eläimiä kohtaan ovat muuttuneet myönteisemmiksi**
 - Eläinten huono kohtelu herättää laajaa huolta
 - Lain kyky turvata eläinten hyvinvointi on siksi tärkeää myös ihmisten hyvinvoinnin kannalta
- **Vähemmistön saama taloudellinen hyöty ei oikeuta näiden kahden suuren yksilöjoukon sivuuttamista**
 - Utilitaristinen hyöty-haitta-kalkyyli tältä osin selvä

Lopuksi 2/2

- **Tuotannon eettisyyden kehittäminen on myös tuottajan etu**
 - Riittämätön laki antaa runsaasti ”ammuksia” eläintuotannon kritikoille
 - Asenteet eläintuotantoa kohtaan muuttuvat kriittisemmiksi → eläinten hyvinvoinnin vakavasti ottava laki lisää eläintuotannon yhteiskunnallista hyväksyttävyyttä
- **Valtion on hyväksyttävä eläinsuojelusta syntyvät kustannukset: tarve lisäresursseille**
 - Muutoin eläinten hyvinvoinnista huolehtiminen nimellistä
 - Eläinten hyvinvoinnin arvo on tunnistettava myös taloudellisesti
 - **Tärkeä osa eläinetiikan yhteiskunnallista täytäntöönpanoa**

Eläimiä ei tule pakottaa hyvinvointiuhrauksiin ihmisen vuoksi; päinvastoin, mikäli ihminen hyödyntää eläimiä, on hänellä vastuu taloudellisiin uhrauksiin noiden eläinten hyvinvoinnin takaamiseksi

Yhteenveto

- Eläinetiikan näkökulmasta ehdoton vähimmäisvaatimus on, että laki takaa eläinten perushyvinvoinnin
 - Lakiehdotuksessa hyviä piirteitä
 - Tällä hetkellä ehdotus kuitenkin vielä selvästi riittämätön

En sammanfattning på svenska

- **Bedömning av lagen med hänsyn till välfärd**
 - Ekonomiska synpunkter är inte i sig tillräckliga som en hållbar grund för att åsidosätta egenvärdet/välfärden
- **Centralt vad gäller etisk bedömning av den nya lagen: verkställs djurvälfärden?**
- **Problem:**
 - Pälsdjursuppfödning
 - Buruppfödning
 - Användning av gamla bås och grisningshäckar
 - Brister i skötseln av vilda djur
 - Bristfällig behandling av måldjur
 - Broilrars uppfödningförhållanden
 - Missförhållanden inom uppfödning av nötkreatur
 - Farmuppfödning av vilda djur
 - Brister i tillsyn
 - Brister i avlivning av fiskar och kräftor
- **Det gynnar även producenten att utveckla etiken inom produktionen**
- **Staten bör godkänna de kostnader som uppstår till följd av djurskydd: behov av ytterligare resurser**
- **Med tanke på djuretik bör lagen garantera djurens grundläggande välfärd**
 - För närvarande är förslaget fortfarande klart otillräckligt